

בעזרת השם יתברך

מגילת אסתר ליקוטי שפת אמת וענייני פורים

מאת כבוד קדושת אדונינו מורנו ורבנו
קדוש ישראל ותפארתו
רשכבה"ג מרן יהודא אריה ליב זצוקלה"ה מגור זיע"א

ליקוט מקיף של תורות רבנו לפורים ושאר ספריו לפי סדר פסוקי המגילה
וליקוט תורות בענייני המגילה, חודש אדר ופורים מסודרים לפי נושאים
בפתיחת ראשי תיבות, הפניה למקורות וציטוטים, ומפתחות

המלקט והעורך
ערן משה מרגלית

עורך הספרים:

הגדת ליקוטי השפת אמת, ליקוטי שפת אמת מגילת קהלת,
ליקוטי שפת אמת - סוכות, שערים לשפת אמת - סוכות - מאמרים,
פתח ההגדה - מאמרים בענייני הגדה של פסח ויציאת מצרים
על פי מושגת השפת אמת, מפתח נושאים לשפת אמת על התורה

אשר זעליג וויס

כגן 8

פעיה"ק ירושלים ת"ו

תאריך יז באב תשנ"ד

בס"ד

יקירי ידידי הרה"ג המצויין, מרביץ תורה ומוכה הרבים הרב ערן משה מרגלית שליט"א
כבר הוציא מתחת ידו כמה וכמה ספרים מתורתו של רבינו השפת אמת, וכמעשהו בראשונים

כך גם בספר נפלא זה ליקוטי שפת אמת על מגילת אסתר וענייני פורים, וכו'.

תורת השפת עמוקה ורחבה, ודרכיו נכתבו בקצרה, דבר גדול עשה הרב מרגלית

בספריו להנגיש תורה עמוקה זו בכך שתיהיה מאירת עיניים ומשיבת נפש לתועלת הרבים

המשתוקקים להתבשם מאור גדול זה.

זכותו הגדולה של השפ"א תעמוד לו ולכל אשר לו להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה כאות
נפשו הטהורה.

באהבה

אשר וויס

27.

המאיר לארץ

בית מדרש גבוה לרבנות ולדיינות

מכתב ברכה והמלצה חמה

הבוא נבוא להחזיק טיבותא להאי גברא רבה ויקירא ידידי וחביבי מוכה הרבים הרה"ג ר' ערן משה מרגלית שליט"א אשר רחש לבו דבר טוב לקבץ כעמיר גורנא מכל דברי קודשו של נר ישראל וקדושו רשכבה"ג הגה"ק רבי יהודה אויה ליב מגור זיע"א שלא להפיל דבר מכל דברו אשר דיבר מענייני פורים ומגילת אסתר די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר, ללא תוספת ומגרעת.

וכידוע כמה דברי קודשו מעוררים לתורה ויראת שמים בהיותם להט של אהבת ה' כרשפי שלהבת מתלהבת בלב משכילים, דברי אלוקים חיים המשמחים אלוקים ואנשים, והמה כטללי תחיה וכמים קרים לנפש עייפה, וללא ספק התיעלת בזה היא גדולה ונפלאה עד למאוד בהיות היריעה פרוסה לנגד עיני הלומד כשולחן ערוך ומוכן לסעודה, להתעורר בענייני קדושת ימי הפורים וגודל מעלתם כי רבה היא, באשר כל דברי קודשו מן המקדש המה יוצאים ובוודאי בכחם לפעול גדולות ונצורות בנפש האדם.

ולא נצרכה אלא לברכה מעומקא דליבא שחפץ ה' בידו יצלה, ויחזק ה' חילו להמשיך בעבודת הקודש לזכות את הרבים מתוך בריאות איתנא ונהורא מעליא.

בהערכה רבה ובידידות אמת

הצב"י ישראל אברג'ל

בן אאמו"ר צי"ע רבינו יורם מיכאל אברג'ל זיע"א

ר"מ המאיר לארץ

בית מדרש המאיר לארץ בראשות הרה"ג הרב ישראל אברג'ל שליט"א ע"ר 580654762
 טל. 2910* 08-37-40-200 | פקס. 077-233-1130 | ת.ד 345 נתיבות | דוא"ל. office@H-L-org.il
 היה שותף להפצת תורה חובקת עולם במעל שישים מדינות מידי שבוע במגוון שפות

תוכן העניינים

11.....	אקדמות מילין.....
13.....	לדרך הליקוט והעבודה.....
15.....	תודות.....

חלק המגילה

א.....	עניינה של מגילת אסתר וקדושתה.....
ד.....	סדר ברכות המגילה.....
לב.....	מגילת אסתר.....
צט.....	ברכה אחר קריאת המגילה.....
צט.....	פיוט "אשר הניא" - "שושנת יעקב".....
קה.....	מזמור ל בתהלים.....

חלק הנושאים

הרחבות בענייני מגילת אסתר

קיא.....	עניינה של מגילת אסתר הכנה לבית שני ותורה שבעל פה.....
קטז.....	הסתר פנים שהיה בפורים - "הסתר אסתיר".....
קיז.....	סתם 'מלך' במגילה הכוונה להקב"ה.....
קיט.....	מרדכי היהודי.....
קכה.....	אסתר המלכה ושרה אמנו.....
קכח.....	עמלק ומחייתו, גזרת המן ומפלתו.....
קמז.....	נס וטבע בישועת פורים.....

ענייני חודש אדר וימי הפורים

- קנ..... ענייני חודש אדר ושמחה - משנכנס אדר מרבנים בשמחה.....
- קסח..... תענית אסתר.....
- קעג..... הארת נס פורים מתחדשת בכל שנה.....
- קעה..... מדוע נקבע פורים ביום המנוחה ולא ביום שנלחמו.....
- קעה..... קבלת התורה בפורים - "ליהודים היתה אורה ושמחה".....
- קפו..... קבלת התורה בפורים - "הדור קבלוה בימי אחשורוש".....
- קצד..... אחדות ואהבת ישראל המתגלות בפורים.....
- קצז..... מצוות היום ומדוע תיקנו אכילה ושתיית יין בפורים.....
- רח..... היחס בין פורים (אכילה ושתייה) ליום הכיפורים (תענית).....
- ריא..... מנהג ישראל להתחפש בפורים.....
- ריב..... נצחיות פורים, לעומת המועדים, העתידים להתבטל.....
- ריז..... אמירת "על הנסים".....
- ריט..... מדוע בפורים אין אומרים הלל.....
- רכא..... היחס בין חנוכה ופורים, והיחס ביניהם לשלושת הרגלים.....
- רכז..... מפתח תורות השפת אמת לפורים לפי סדר השנים.....
- רכט..... מפתח נושאים מרכזיים.....

נושאים מרכזיים נוספים שהתבארו בחלק המגילה:

- א. קביעת יום פורים - פורים דפרזים (י"ד באדר) ומוקפין (ט"ו באדר) - עיין בחלק המגילה, בפרק ט, כ: "זאת יום חמשה עשר בו", בעמוד פד.
- ב. פורים נקרא על שם הפור - עיין בחלק המגילה, בפרק ט, כו (עמוד פח); ג, ז (עמוד לז).

אקדמות מילין

"לְיְהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשְׁן וְיִקָּר"

איתא בגמרא (מגילה טז ע"ב) על הפסוק (אסתר ח, טז): "לְיְהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשְׁן וְיִקָּר", ש"אורה" - זו תורה, כי תורה אור. וביאר רבנו ה"שפת אמת" זצוק"ל (פורים תרנ"ג ד"ה איתא), שעל ידי מחיית עמלק, מתגלה אור חדש בעולם, ועיקר האור הוא בתוכנו פנימה, שבמחיית עמלק מתגלה אור חדש בנפשות ישראל.

עמלק מעכב את גילוי הקדוש ברוך הוא בארץ - שאין שמו שלם כל עוד עמלק בעולם, והוא מונע מאיתנו לגלות את האור שבנו. על כן, במחייתנו אותו מתגלה אורם של ישראל, ומתגלה כוח תורה שבעל פה, הטמון בנפשות ישראל.

ואור זה הוא מגילת אסתר, שכתובה חכמי ישראל, והיא התווספה לכתבי הקודש. ואור תורה זה היה הכנה לימי בית המקדש השני.

וכאז - כן עתה, מאמינים אנו כי ימי המלחמה שעוברים על עם ישראל בימים אלו - ובהם מתגלה מסירות הנפש לנצח ולכלות את הרשעה, מלחמה שהחלה בעקבות המאורעות הקשים ביום שמחת תורה ה'תשפ"ד - ימים אלו מביאים וחושפים עימם אור חדש, אור שיביא עימו תורה חדשה וגדולה, אור המכין את חזרת השכינה ובניין בית המקדש, במהרה בימינו, אמן.

עוד כתב רבנו (שם תרל"ד ד"ה נראה): "נראה כי נס דפורים היה הכנה לבית שני, כי היה צריך להיות כח ועוז לבני ישראל. ועל ידי הנס נגבה לבם ויכלו לחזור לבית המקדש. וכן אפשר שיהיה לעתיד נס כזה קודם הגאולה, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צז ע"ב, ביחס לגאולה העתידה): מעמיד עליהם מלך כהמן כו', שנס זה הכנה לגאולה".

נס פורים הוא הכנה הכרחית לבניין בית המקדש השני. הריגת המן צורר היהודים ושאר מבקשי רעתנו זוקפת את קומתנו הלאומית ונוסכת בנו כוח ועוז המאפשרים לנו, מתוך הכרת גודלנו, לחזור לבית המקדש.

כאז, כן עתה, האומה זקוקה לגבהות הלב מתוך ענווה המתגלה מכוח הניצחון על אויבינו מבקשי רעתנו. גם היום מעמיד עלינו ריבונו של עולם שונאים וצוררים מקרוב ומרחוק - כדי שניסי מפלתם באמצעות השתדלותנו יגלו בנו את העוז והגבורה, כדי שנאמין בעצמנו - אמונה בגודלנו ובתפקידנו להביא את

העולם לתיקונו השלם - עולם שבמרכזו ניצב בית המקדש, וממנו אור וברכה יוצאים לעולם כולו.

ויהי רצון שיהיו הדברים לעילוי נשמות כל הגיבורים שמסרו נפשם למען עמם, לעילוי נשמות כל הנרצחים, ולרפואת כל הפצועים בגוף ובנפש, ונזכה לאחדות ולגאולה שלמה.

בהודיה לה', ובתפילה כי הלימוד בספר יפתח בקרב הלומדים את שערי הלב והדעת מתוך שמחה ודבקות בה', ונזכה לגאולה שלמה, במהרה בימינו, אמן.

ערן משה מרגלית

ירושלים, ה'תשפ"ה

לדרך הליקוט והעבודה

כידוע, דברי קודשו של רבנו מרן הרב יהודא אריה ליב זצוקלה"ה מגור, בעל ה"שפת אמת", הובאו על סדר פרשות השבוע והמועדים כפי שנאמרו לאורך השנים (ה'תרל"א-ה'תרס"ה), ובהם מובאות גם תורותיו לפורים (למעלה משמונים).

אכן, פעמים רבות הלומד מבקש להתרכז בנושא מסוים. צורך זה עולה במיוחד בעת הלימוד במגילת אסתר, עת הלומד מבקש להכיר וללמוד את פרשנות רבנו לפסוקי המגילה, או להכיר ולהקיף את דברי רבנו בנושאים העיקריים שהתבארו בתורותיו לפורים, כדוגמת עניינה של מצוות משלוח מנות.

אשר על כן, בעזרת ה' וברוב חסדיו, סודרו בספר זה, בכלי חדש ונאה, כל תורותיו של רבנו בענייני חג הפורים - מסודרים לפי סדר פסוקי המגילה ולפי נושאים (בחלק המפתחות הובאה רשימת התורות לפי סדר השנים והיכן נמצאת כל תורה ותורה בספר).

כאן המקום לציין, שאומנם תורות רבנו לפורים לא נכתבו כפירוש שיטתי לפסוקי המגילה, אך תורות רבות פותחות בפסוק מסוים ומבקשות לבארו.

נוסף על כך, הובאו בספר זה תורות רבנו שנכתבו כפירוש לפסוקי המגילה (בעיקר פסוקיה הראשונים) מתוך ספר ה"ליקוטים", אשר נכתבו בצעירותו.

כמו כן, נוספו בספר זה תורות רבות משאר ספרי רבנו, שהוזכרו בהם פסוקי המגילה, ונידונו בהם עניינים הקשורים לפורים.

מתוך דברי רבנו בחידושו ל'מסכת מגילה' לוקטו עניינים הנוגעים לפירוש פסוקי המגילה ומצוות קריאתה, וכן עניינים הנוגעים לקיום מצוות היום.

מלבד זאת הובאו בספר כמה תורות בענייני פורים שמספר "שפתי צדיק", לרבי פנחס מנחם יוסטמן זצוק"ל, גיסו של רבנו, שבהם הזכיר במפורש דברי תורה מפי רבנו.

כדרכנו בספרינו הקודמים, אף כאן נדגיש שלא שינינו ולא נגענו ח"ו בלשון קודשו של רבנו, ואין מטרתנו לפרש את דבריו, ואם טעינו ושגיגנו במשהו - אין זה אלא לקוצר דעתנו והשגתנו.

נציין כמה עקרונות שעל פיהם נעשתה עבודת הליקוט והסידור:

א. בחלק מגילת אסתר סודרו תורות רבנו לפי סדר פסוקי המגילה - הן תורות שעוסקות באופן מובהק בפירוש הפסוק, כגון תורות

- שפותחות בציטוט הפסוק עצמו או נסבות סביב ביאורו, הן תורות שבתוכן הוזכר הפסוק.
- ב. במקרה שישנם כמה תורות על אותו פסוק, הן סודרו לרוב לפי סדר השנים. כמו כן, בתחילה הובאו תורות שנאמרו בפורים ממש, ורק לאחר מכן תורות משאר ספרי רבנו.
- ג. בחלק הנושאים נבחרו תורות שאינן קשורות ישירות לפסוק מסוים, אלא קשורות בצורה מובהקת יותר לאחד מהנושאים העיקריים.
- ד. לעיתים, מפני ריבוי התורות העוסקות בפסוק מסוים, בחרנו לרכז את התורות האלה בחלק הנושאים, ובפסוק רק ציינו היכן הובאו הדברים. וכן, לעיתים, בחלק הנושאים, הסתפקנו בהפניה למקום המתאים במגילה שבו הובאו דברי רבנו. בדרך זו יוכל הלומד למצוא את שליבו חפץ ביתר קלות.
- ה. בתורות רבנו הנוגעות לכמה פסוקים או נושאים, השתדלנו להביא את התורה בשלמותה במקום אחד לפחות, ובשאר המקומות הובא רק ציטוט חלקי הנדרש לאותו עניין והפננו למקום שבו הובאה התורה בשלמותה.
- ו. בכל מקום שהציטוט אינו מלא, צוין הדבר בשלוש נקודות בפתיחת הציטוט או בסיומו. מובן כי הלומד את התורות במקורן יוכל להבין בצורה טובה ושלמה יותר כיצד הבין רבנו את הפסוק ופירש אותו.
- ז. בכל ציטוט הקפדנו לציין את מקורו, את השנה שהתורה נאמרה ואת דיבור המתחיל, כדי שהמעייין והלומד יוכלו לראות את הדברים במקורם ובהקשרם השלם.
- ח. במקרים מסוימים הבאנו כותרות וכותרות־משנה לתורות. אין מטרתן של כותרות אלו לפרש את דברי רבנו ואף לא להגדיר את מכלול הנושאים שבהם עוסקת התורה שצוטטה. הכותרות נועדו רק לסמן מהו הפסוק או המילים בפסוק שבגינם הובאה כאן התורה, ובמידת הצורך לעורר לעניין מרכזי שהתחדש ולסייע למציאת התורות למי שכבר למדם ומחפשם עתה בספר.
- ט. למותר לציין שלא נעשו שינויים ולא הובאו תוספות בדברי קודשו של ה"שפת אמת". עם זאת, בתורות עצמן הודגשו משפטים או מילים לתועלת הלומדים, ועל כן יש לזכור כי הדגשות אלו אינן מופיעות בכתב יד קודשו,

ותכלית הוספתן היא לבאר את הקשר שבגיננו נבחרה הפסקה להופיע באותו מקום.

י. מכיוון שעיקר התועלת והייחוד שבחיבור זה הם בליקוט הדברים וסידורם לפי נושאים, ואילו עבודת פענוח ומציאת המקורות שעליהם התבסס רבנו כבר נעשתה בעבר בכמה הוצאות, הרשינו לעצמנו להתבסס על פי רוב על פתיחת ראשי התיבות והבאת ההפניות וציטוטי המקורות כפי שיצאו לאור בעבר במהדורת ה"שפת אמת" של הוצאת "המכון התורני אור עציון". התודה והברכה להם על נתינת הרשות לכך. יהי רצון שיזכו להמשיך להוציא חיבורים נוספים, ולברכה בכל מעשיהם.

תודות

תודה לבורא עולם על הזכות שנתן לי ללמוד תורה ולערוך ספר זה ולברך על המוגמר בתקופה מורכבת שבה נדרשנו למצוא את האיזון בין ההתמסרות לצורכי הכלל ובין לימוד התורה ועמלה. מרגיש אני בחוש, שזכות רבנו ה"שפת אמת" זצוק"ל וזכות הלומדים העתידים ללמוד בספר הן שסייעו בכל שלבי העבודה להגיע למקורות הנכונים ולאנשים שסייעו בהוצאת הספר.

התודה והברכה לרבי דוד אבוחצירא שליט"א שעודדני וזירזני להמשיך לעסוק בדברי קודשו של רבנו ה"שפת אמת" זצוק"ל ולהוציא לאור חיבורים נוספים, בהדגישו את התורה הגדולה של רבנו ה"שפת אמת" זצוק"ל ואת חשיבות הלימוד בדברי קודשו. יהי רצון שיזכה להוסיף ללמוד וללמד, לברך ולהגן על עם ישראל לאורך ימים ושנים, מתוך בריאות איתנה, טהרה וקדושה, ולראות בהתפתחותם והצלחתם של מפעלי התורה והחסד שהקים ושקמו מכוחו. דבריו זירזוני להתחיל במלאכה ולהתמיד בה, ובזכותו חיבור זה יוצא כעת לאור. יהי רצון שתתקיים בנו ברכתו, ש"ליקוטי שפת אמת" - רומז בראשי תיבות לזכייה בלינה, שתייה ואכילה, ומתוך כך נזכה ליישוב הדעת להוסיף ללמוד וללמד, ו"לשפת אמת תכון לעד".

במהלך הלימוד והעבודה נעזרנו רבות במאגר המידע שב"תקליטור התורני" של חברת "דייבי"אס מחשבים", המתאמצת לזכות את חיבור הלומדים באוצרות

האמונה והמחשבה, ובהם ספרי ה"שפת אמת". ישלם ה' שכרם, ויזכו להמשיך מפעלם מתוך ברכת שמיים. כמו כן, התודה והקרדיט נתונים ל"מכון ממרא" על השימוש בנוסח מגילת אסתר שפורסם באתרם.

אבקש להודות מקרב לב לכל מי שזכה להיות שותף ותרם מהונו להוצאת הספר יהי רצון שיזכו לברכה ושפע.

התודה וההערכה לאימי מורתי שתחיה, שהיא ואבי ז"ל תמכו בי, סייעו בעדי ועודדו אותי בכל זמן ועת. תודתי מסורה גם לחמותי ולכל משפחתנו, ישלם ה' שכרם בבריאות איתנה לאורך ימים ושנים.

תודה והערכה לאנשי המקצוע שליוו את תהליך צאתו של הספר לאור עולם: לעורך הלשון ר' עומר פדור, למעמד ר' שמעון יוסף, וכן לר' יהודה ארי' יאקובאוויטש על עיצוב הכריכה והשערים. יהי רצון שזכות רבנו תעמוד לכולם להתברך בכל מילי דמיטב!

תודה מיוחדת שלוחה לאשתי התומכת בי ומאפשרת לי לעסוק בצורכי הכלל, ללמוד ולעסוק במלאכת שמיים, ואשר תפילותיה ועידודה, וכן עצותיה המחכימות, מביאים ברכה רבה בלימודי. ישלם ה' שכרה בבריאות איתנה. ומודה אני לפניך, ה' אֵלוּהֵי וְאֵלוּהֵי אֲבוֹתַי, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש. תפילתי לבורא עולם שאזכה ללמוד וללמד תורה לשמה, ביישוב הדעת ובבריאות, מתוך דבקות ושימוש תלמידי חכמים, ושאזכה להוסיף לעסוק בדברי קודשו של מרן ה"שפת אמת", לבררם ואף להוציאם לאור-עולם עם עוד ספרים. וזכות מרן הרב יהודא אריה ליב זצוקלה"ה, רבנו ה"שפת אמת", תגן בעדי ובעד אשתי ובעד כל בני ביתנו ויוצאי חלצינו לדורות עולם, ותעמוד לנו זכותו ללכת בדרך התורה והאמונה ולהתברך בכל מילי דמיטב. ושנזכה לראות בעינינו את טוב ה' הזורח על עמו לגאולת עולמים.

ערן משה מרגלית

מגילת
אסתר

ליקוטי
שפת אמת

עניינה של מגילת אסתר וקדושתה

מגילת אסתר ברוח
הקודש נאמרה

בגמרא¹ אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ויאמר המן בלבו כו' (אסתר ו, ו) קשה בכל הנך ראיות דמייתי הגמרא דנהי דודאי מוכח שהם היו בעלי רוח הקודש אבל מנא ליה דנאמרה ברוח הקודש, ויש לומר דלולי שנאמר להם ברוח הקודש לכתוב לא היו כותבין כן לגלות רוח הקודש שלהם, וגם אפשר דבלא רשות אסורין לגלות מה שנאמר להם ברוח הקודש.

שפת אמת חידושים למגילה דף ז ע"א ד"ה בגמרא אסתר

[...] יש לפרש מה שכתוב בגמרא לקמן² אסתר ברוח הקודש נאמרה קימו³ למעלה מה שקיבלו למטה והקשו התוספות⁴ דבשבת דרשו הדר קיבלו כו' ולפי מה שכתבנו יש לומר שזהו עצמו הפירוש שענין הקדמת נעשה לנשמע הוא שיהיה התעוררות ישראל מקודם שעל ידי עשיה יזכו לשמיעה מן השמים ולא יצטרכו שיתעוררו מן השמים מקודם וזה הפירוש קיימו למעלה מה שקיבלו מקודם למטה על ידי זה

קיימו אחר כך למעלה ומזה עצמו נלמד שנאמרה ברוח הקודש כנ"ל.

שפת אמת חידושים למגילה דף ב ע"א ד"ה בגמרא הואיל

מגילת אסתר נקראת 'ספר'
ונקראת 'אגרת'

על פן קראו לימים האלה פורים על שם הפור על פן על כל דברי האגרת הזאת ומה ראו על פכה ומה הגיע אליהם... ותכתב אסתר... לקים את אגרת הפורים... ומאמר אסתר קים דברי הפרים האלה ונקתב בספר.

אסתר ט, כו-לב

ואמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב מגילה נקראת "ספר" ונקראת "אגרת". נקראת ספר, שאם תפרה בחוטי פשתן, פסולה [כדין ספר תורה]. ונקראת אגרת [שאינה חמורה כדין ספר תורה], שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין, כשרה. מגילה יט ע"א

[...] ומגילה זאת היא ענין חיבור תורה שבכתב ותורה שבעל פה. לכן נקראת ספר ונקראת אגרת [...]

⁵תרל"ח ד"ה מה

1. מגילה ז ע"א. 2. שם. 3. "קימו וקבלו" (אסתר ט, כו). 4. תוספות שם, ד"ה 'לכולהו' [שבמסכת שבת דרשו מאותו פסוק דרשה אחרת]. 5. כשאין ציון לשם הספר, הכוונה לתורות רבנו לפורים.

שלא להפריד מתורה סתומה. אבל לפי שעה משום עת לעשות לה' כאן בפורים נכתבה המגילה. ונתפשט הארת התורה בהתגלות יותר מסדר הנסתר אשר לא כדת. וכמו שכתוב (תהלים קיט, קכו) עת לעשות כו' הפרו תורתך דייקא. תורה דלעילא. ויתכן לרמוז זה במה שכתוב¹¹ היתה אורה (אסתר ח, טז) זו תורה. ולמה לא כתיב אור. כמו שכתוב (משלי ו, כג) תורה אור. וגם לשון היתה. הלא מעולם התורה ניתנה ליהודים. אך שנתחדש הארה חדשה מן התורה בכללות בני ישראל מה שלא היה מקודם. והיינו דאמרו¹² שלא חידשו הנביאים אחר משה רבינו ע"ה זולת מגילת אסתר. והוא מעין תורה שבעל פה. לכן כתיב היתה אורה. והיה עתה אחיזה לבני ישראל בתורה מצד עצמותם. ואחר כך קיימו למעלה מה שקבלו למטה. ולכן עתה שתיה מרובה מאכילה. כי תורה שבכתב נקרא לחם ושבעל פה מים ויין¹³.

תרנ"ח ד"ה ובענין

ע"ן עוד בחלק הנושאים, "עניינה של המגילה - הכנה לבית שני ותורה שבעל פה" (עמוד קיא).

[...] אחר מפלת המן נעשה דרך חדש אל התורה. והוא בחינת תורה שבעל פה. כמו שכתבנו במקום אחר כי מגילת אסתר היא התחלה לתורה שבעל פה. כמו שכתוב⁶ סוף הנסים שנתנו לכתוב. ונקראת ספר ונקראת אגרת. שכלול מן תורה שבכתב ותורה שבעל פה. ולכן נחלקו בה אי מטמא את הידים כו'⁷. ומן אז ולהלן התחיל סדר תורה שבעל פה. וזה גם כן ליהודים היתה אורה (אסתר ח, טז) בעצמותם בחינת תורה שבעל פה כמו שכתוב⁸ אשר נטע בתוכינו דייקא].

תרס"ג ד"ה חז"ל

ובענין המגילה דנקראת ספר ונקראת אגרת דאיתא בגמרא⁹ פלוגתא אי תורה חתומה ניתנה. או מגילה מגילה ניתנה. וקיימא לן דמשום עת לעשות לה' (תהלים קיט, קכו) נכתבת מגילה ע"ש בגיטין. והענין יש לבאר על פי מה שכתוב בזוהר הקדוש¹⁰ דאורייתא סתים וגליא. וכוודאי התורה סתומה שהיא שמותיו של הקב"ה היא חתומה והיא אחדות אחד. והוא שם אחד ובבחינה זו חתומה ניתנה. ומגילה ניתנה הוא דרך הנגלה. אבל באמת סתים וגליא הכל אחד. ואין להפריד בין הדביקים. ולכן אי אפשר לכתוב מגילה.

6. יומא כט ע"א. 7. במגילה (ו ע"א) מובאת מחלוקת האם מגילת אסתר מטמאת את הידיים, ועל הדעה שאינה מטמאת שואלת הגמ' "למימרא דסובר... אסתר לאו ברוה"ק נאמרה?" - א"כ הגמ' תלתה את המחלוקת ביחס לטומאת ידיים לשאלה האם אסתר נאמרה ברוה"ק (כתורה שבכתב) או לא ע"ש. 8. הברכה הנאמרת אחר קריאת התורה, עיין טור או"ח קלט. 9. גיטין ס ע"א. 10. זוהר ח"ג, עא ע"ב. 11. מגילה טז ע"ב. 12. שם יד ע"א. 13. זוהר חדש חקת, נ ע"א.

[...] והיה נראה לעניות דעתי לפרש כוונת ריב"ל שחייב לקרותה ביום פעם שנית והיינו דאם לא קרא בלילה צריך לקרות ביום ב' פעמים דגם דמקרא דולא ידום ליכא הוכחה לקרות בלילה וביום אלא לקרותה ב' פעמים רק דמקרא דאקרא יומם איכא סמך לקרות ביום ובלילה ואם כן כשלא קרא בלילה צריך לקרות ביום ב' פעמים ואתי שפיר לשון לשנותה כנ"ל, אך בספר ברכי יוסף (סימן תרפ"ז) ראיתי שהביא בשם גדול אחד שרצה לומר דאם לא קרא בלילה חייב לקרות ב' פעמים ביום בתורת תשלומין כמו בתפלה דאיכא חיוב תשלומין, ודחה דבריו דאין כאן חיוב תשלומין משום דהלילה גורם ע"ש, אבל למה שכתבתי אין הלילה גורם כלל רק דלעולם צריך ב' קריאות כנ"ל, אבל לא מצינו כן בפוסקים, ואפשר דהא דאמר ולשנותה משום דעיקר מצותה ביום היא והקריאה בלילה היא רק שיהיה ביום קריאה שניה ונפקא מינה בהא דהיכא דביממא לא יהיה עליו חיוב גם בלילה פטור, ונפקא מינה במוקף שנכנס לעיר בליל י"ד וקודם עלות השחר ילך למקומו דפטור מקריאת הלילה.

שפת אמת חידושים למגילה ד ע"א
ד"ה שם בגמרא ואריב"ל

קריאת המגילה בלילה וביום
ואמר רבי יהושע בן לוי חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר (תהלים נב, ג): "אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי" [...]

[...] אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר (תהלים ל, יג): "למען יזמרך כבוד ולא ידום ה' אלהי לעולם אודך".

מגילה ג ע"א

[...] וכל מפלת המן בבחינת משנה כמו שכתבתי במקום אחר בשם אמו"ז ז"ל במה שכתוב לשנותה ביום. וכן כתוב (אסתר ה, ח) ומחר אעשה כדבר המלך. וכן כתוב (שמואל-א, ל, יז) ברוד כשנלחם עם עמלק בנשף למחרתם. וכן כתוב במשה רבינו (שמות יז, ט) מחר אנכי נצב כו' עד כאן דבריו ז"ל [...]

זכור תרנ"ד ד"ה והנה

[...] איתא בשפת אמת שבעמלק כתוב הכל בלשון כפול, (שמות יז, יד) מחה אמחה, (שמואל-א, ל, ח) השג תשיג והצל תציל, משום דהעוקר עובדה זרה צריך לשרש אחריה¹⁴, בהמן איתא¹⁵ שעשה לו צלם מרוקם על לבו ולכן קוראין את המגילה בלילה וצריכים לשנותה ביום וכן כתיב (שמואל-א, ל, יז) ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם [...]

אמרי אמת¹⁶, שושן פורים תרצ"ו ד"ה ליהודים

14. עבודה זרה מה ע"ב. 15. אסתר"ר ז, ה. 16. בנו של רבנו, הרב אברהם מרדכי זצוק"ל.

סדר ברכות המגילה:

קוראים את המגילה בערב אחר תפילת ערבית, וביום אחר קריאת התורה,
הקורא מברך שלש ברכות:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הֵוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִקְרָא מְגִלָּה.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הֵוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁעָשָׂה נִסִּים
לְאַבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזֶמַן הַזֶּה.

שפת אמת

[...] ענין ברכת המצות שאמרו חז"ל¹⁸

שצריך להיות עובר לעשייתן היינו שהכנה והתשוקה קודם עשיית המצוה מתעלה עוד ביותר מעיקר המצוה. כי במעשה המצוה שייך פניות ותערובות אבל על ידי התשוקה מתדבקין בשורש המצוה כח התורה והקב"ה אשר צוה לעשות המצוה. ועל ידי אור תורה נעשה המצוה בלי פסולת. ולכן כתיב (שמות יז, ח) ויבוא עמלק כו' ברפידים שרפו ידיהם מן המצות¹⁹. היינו אף על פי שעשו את המצוה אבל לא היה בקביעות וזריזות כראוי. מיד ויבוא עמלק. אבל כשעושין את המצוה בקביעות וזריזות זה בחינת בית יעקב אש

ברכת המצוות

[...] קודם עשיית כל מצוה. כפי מה שמקדימים קבלת מלכותו יתברך מקודם. יכולין לקיים המצוה כראוי והוא ברכת המצות [...]

יתרו תרל"ה ד"ה אשר

[...] ענין ברכת המצות שאמרו חז"ל¹⁷ שצריך לברך עובר לעשייתן פירוש הברכה לידע כי לא מצד עצמותינו יש לנו כח לגשת לקדושת המצות. וזה הביטול הוא קודם וחשוב יותר מגוף המעשה וזה עובר לעשייתן.

ויקהל תרמ"ה ד"ה במדרש

17. פסחים ז ע"ב; שם קט ע"ב. 18. שם. 19. אין 'רפידים' אלא רפיון ידים. לפי שרפו ישראל ידיהם מדברי תורה, לכך בא שונא עליהם. לפי שאין השונא בא אלא על רפיון ידים מן התורה" (מכילתא בשלח, עמלק, א).

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁהַחֲיֵנוּ וְקַיְמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזִמְן הַזֶּה.

בשחרית יכוין בברכת "שהחיינו" גם על מצות מתנות לאביונים. ומצות משלוח מנות איש לרעהו. ומצות סעודת פורים.

~ שפת אמת ~

ברכת שעשה ניסים

בענין מה שכתבו חז"ל²⁰ הדר קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו. קיימו מה שקיבלו כבר²¹. ותוספות²² מקשין דדרשינן נמי קיימו למעלה מה שקיבלו למטה. וצריכין לומר דשניהם ענין אחד הם. שהרי קבעו ימי הפורים האלה ומברכין שעשה נסים בזמן הזה. הגם דלכאורה ביום המנוחה לא היה הנס. וגם דעיקר הנס יתכן שהיה בפסח כמו שכתוב (אסתר ו, א) בלילה ההוא כו' זה תקפו של נס²³. אבל באמת הנסים הם למעלה מהזמן. ואיך שייך לומר בזמן הזה רק שאין כל הזמנים מיוחדים לקבל הארת הנס שהוא למעלה מן הזמן. רק בימי הפורים מתגלה הארת הנס והוא שכתוב (אסתר ט, כח) נזכרים ונעשים. שעל ידי הזכירה במצות שתיקנו בפורים. נעשה ומתגלה הארת הנס. כי הנסים מאירים בשמים לעולם שאין להם זמן כנ"ל. רק

ויוסף להבה (עובדיה א, יז). ועל שם זה נקרא (משלי י, כה) צדיק יסוד עולם. שהמצות הם אצלו בקביעות ויסוד. אז בית עשו לקש.

פרשת ויקרא וזכור תר"ס ד"ה בפסוק

בביאור דברי חז"ל כיצד אפשר לברך על מצוות דרבנן: "אשר קדשנו במצותיו וצונו", ובמעלת מצוות חכמים, עסק רבנו במיוחד בחנוכה, שהוא כולו תורה שבעל פה (לעומת פורים, שנכנס לכתבי הקודש, והוא חיבור תורה שבכתב ושבעל פה, כנוכר לעיל).

עיין למשל חנוכה תרנ"ז ד"ה מצות, וזו לשונו: "[...] בכל מצות חכמים כמו שגוזרין על בני ישראל לעשותה כן כביכול גוזרין על הקב"ה בשמים שיסכים עמהם. ועל זה אמרו (שבת כא ע"ב) קבעום ועשאום יו"ט שנקבע גם בשמים להיות ימים טובים. ומברכין אשר קדשנו וצונו. אם כן הוא מצות השם יתברך בעצמו. כי היה גלוי וידוע לפניו מה שעתידין לתקן ואמר (דברים י, ע) ועשית על פי הדברים אשר יגידו לך [...]".

20. שבת פח ע"א ע"ש. 21. שם. 22. תוספות שבת פח ע"א, ד"ה "אמר רבא". 23. מגילה יט ע"א.

שפת אמת

שלו למעלה וזה העיקר²⁷ ועשו אותו
יום משתה ושמחה כנ"ל.

תרמ"ו ד"ה מה

בימים ההם בזמן הזה

כפל הלשון "בימים ההם" - "בזמן
הזה", וביאור עניינה של הברכה,
התבארו בתורות רבנו לחנוכה, עיין
שם, בעיקר: תרמ"ד ד"ה לשנה; תרמ"ז
ד"ה במצות; תר"ס ד"ה בנוסח הברכה.

ברכת שהחיינו

בעניין מנהג בני אשכנז לברך ברכת שהחיינו גם
ביום, אף על פי שבירך כבר בלילה, כשיטת ר"י
בתוספות²⁸, כתב רבנו לבאר הדברים (חידושים
למגילה ד ע"א ד"ה כד"ה חייב) שבליילה ישנה רק
מצוות קריאת מגילה ואין חובת משתה ושמחה,
ועל כך מברך שהחיינו, ואילו ביום עיקר ברכת
שהחיינו היא על המשתה והשמחה המתקיימים
רק ביום, ומשום כך יש לברך פעמיים.

שלמטה יש זמנים מיוחדים שיכולין לקבל
הארת הנס כנ"ל [...]

תרמ"ז ד"ה בענין [המשכה של התורה
הובא בעמוד קפח]

מה שקבעו עיקר היום טוב ביום המנוח
ואומרים שעשה נסים בזמן הזה.

הגם דלכאורה עיקר היה נצחון המלחמה²⁴.
אכן תכלית מלחמת עמלק ימ"ש הוא
לבטל המנוחה. כמו שכתוב (דברים כה,
יח) אשר קרך בדרך. כמו שכתוב (שם יט)
והיה בהניח כו' תמחה כו'. נמצא שעיקר
רדיפת עמלק שלא לבוא אל המנוחה.
וזה האות שבאו אל המנוחה הוא עדות
על מחיית כחו של עמלק. ובזאת המנוחה
מחו אותו יותר מבמלחמה. ולכן כתיב
(אסתר ט, טז) ונוח מאויביהם והרוג כו'
שבמנוחה זו הרגו אותו. והענין דכתיב
(שמות יד, טז) מחה אמחה דרשו חז"ל²⁵
בעולם הזה ובעולם הבא למטה ולמעלה²⁶
כו'. ולעולם כן הוא שבמלחמה התישו
כחו בגשמיות כדי שיבואו אל המנוחה.
ואז שבאו לשורשם הרגו את השורש

24. פירוש, שקשה לשון "בזמן הזה" - שהרי פורים וקריאת המגילה אינם ביום נצחון המלחמה.
25. "מחה" - בעוה"ז; "אמחה" - לעולם הבא. 'את זכר' - זה המון... 'מתחת השמים' - שלא יהא
נין ונכד לעמלק מתחת השמים" (מכילתא בשלח, עמלק, ב; וע"ע אסת"ר י, יג). 26. "מחה אמחה" - מחה
לעילא, אמחה לתתא" (זוהר ח"ב, סו ע"א). 27. ואתי שפיר לשון "בזמן הזה" שמוסב על הניצחון
בשורש, שזה אכן היה ביום במנוחה. 28. "אומר רבנו יצחק דאף על גב דמברך זמן בלילה
חוזר ומברך אותו ביום, דעיקר פרסומי ניסא הוי בקריאה דיממא, וקרא נמי משמע כן דכתיב:
"ולילה ולא דומיה ליי", כלומר אף על גב שקורא ביום חייב לקרות בלילה, והעיקר הוי ביממא
כיון שהזכירו הכתוב תחילה, וגם עיקר הסעודה ביממא הוא כדאמר לקמן (דף ז ע"ב) דאם אכלה
בלילה לא יצא ידי חובה, והכי נמי משמע מדכתיב" "נזכרים ונעשים", ואיתקש זכירה לעשייה,
מה עיקר עשייה ביממא אף זכירה" (תוספות מגילה ד ע"א ד"ה חייב); רמ"א או"ח סימן תרצ"ב סעיף א.

אסתר פרק א

(א) וַיְהִי בַיּוֹם אַחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אַחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהַדּוֹ וְעַד-פֹּשׁ שֶׁבַע

שפת אמת

ויהי בימי אחשורוש

ויהי בימי אחשורוש בש"ס מגילה מסקינן ויהי בימי לשון צער עיין שם²⁹, נראה לאשר כי היו בני ישראל בגלות תחת ידו והיה בא שפע משמים שלא בסדר הראוי כידוע מדברי זוהר הקדוש תרומה³⁰ שכאשר הזמן הראוי עיקר השפע לישראל ולאומות רק תמצית ובגלות להיפוך ח"ו ולזאת כתוב בימי אחשורוש שהאורות שנקראים ימים היו נקראים ימי אחשורוש שהיו תחת ידו בגלות ולכך אינו אלא לשון צרה, ובמדרש רב פתח והיו חייך תלואים לך כו'

זה שלוקח חטים כו'³¹ יש לפרש גם כן כנ"ל שכאשר השפע אינו לישראל ממילא הולכת על ידי שרים תחתונים כו' וכמו שלוקח מן הפלטר ח"ו והבן.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה ויהי

עוד במדרש³² ר' יצחק פתח ברבות צדיקים ישמח העם כו' (משלי כט, ב) חדוה ושמחה בעולם והו בעולם והמלך שלמה כו' ובשעה שהרשעים כו' ווי כו' שמלך אחשורוש עיין שם היטב, והוא ממש כנ"ל ופירושו וה בעולם יש לפרש שהשכינה שורה בישראל ויש חיבור אות ו"ה משם

29. עיין מגילה י ע"ב, ובפירושו של רבנו לגמרא (שם) ד"ה 'בגמרא אלא אמר רב אשי'.
30. "רבי יצחק פתח (דברים ח, ט): 'ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך' וגו', כמה זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא אתרעי בהו, וקריב לון לגביה מכל עמין, ובגינהון דישראל יהיב מזונא ושבעא לכל עלמא, ואלמלא ישראל לא יהיב קודשא בריך הוא מזונא לעלמא. והשתא דישראל אינון בגלותא על אחת כמה וכמה דנטלי מזונא על חד תרין, בזמנא דהוו ישראל בארעא קדישא, הוה נחית לון מזונא מאתר עלאה, ואינון יהבי חולק תמצית לעמין עובדי עבודה זרה, ועמין כלהו לא אתזנו אלא מתמצית, והשתא דישראל אינון בגלותא, אתהפך בגוונא אחרא" (זוהר ח"ב קנב ע"ב).
31. "ויהי בימי אחשורוש - רב פתח (דברים כח, טו) 'והיו חייך תלואים לך מנגד' רבנן ורבי ברכיה אמרי 'והיו חייך תלואים לך' - זה שהוא לוקח חטים לשנה, 'ופחדת לילה ויומם' (שם) - זה שהוא לוקח חטים מן הסידקי [קמעונאי, שקונה לכמה ימים] 'ולא תאמין בחייך' (שם) - זה שהוא לוקח לו מן הפלטר [האופה לרבים. שגם לכמה ימים אין לו]". (אסתר רבה פתיחתא א).
32. "ר' יצחק פתח 'ברבות צדיקים ישמח העם ובמשול רשעים יאנח עם' - בשעה שהצדיקים נוטלין גדולה חדוה ושמחה בעולם, והו בעולם, והמלך דוד, והמלך שלמה, והמלך שלמה, והמלך אסא, והמלך אסא, אלו במלכי ישראל, במלכי אומות העולם מניין שנאמר (עזרא א) והמלך כורש, והמלך כורש, ובשעה שהרשעים נוטלין גדולה ווי ואנחה וחרון אף בעולם (מלכים-א, טו) וימלוך אחאב בן עמרי, ווי שמלך אחאב בן עמרי, וימלוך הושע בן אלה, ווי שמלך הושע בן אלה, וימלוך מלך צדקיהו בן יאשיהו, ווי שמלך צדקיהו בן יאשיהו, במלכי אומות העולם שנאמר: ויהי בימי אחשורוש, ווי שמלך אחשורוש" (שם פתיחתא ו).

שפת אמת

המולך

המולך ולא המלך שהיה צריך להתחיל ויהי בימי המלך אחשורוש או שיאמר אשר מלך מהודו כו' ולכך דרשו חז"ל³⁵ שמולך שלא ככל המלכים על פי המשפט שלא היה מזרע מלוכה רק שמלך מעצמו.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה המולך

מהודו ועד כוש שבע

מהודו ועד כוש שבע כו', בש"ס מגילה³⁶ פליגי רב ושמואל חד אמר כו' סמוכין כו' כשם שמלך כו' וחד אמר הודו בסוף העולם כו' עיין שם ואחר כך איתא שם בש"ס שבע ועשרים ומאה מתחילה מלך על שבע ולבסוף על עשרים ולבסוף על מאה דאם לא כן כל זה מיותר דכבר כתוב מהודו ועד כוש עיין שם³⁷, ולכאורה מהודו ועד כוש מיותר כיון דמלך על קכ"ז

הקדוש בן ד' אותיות³³ וזה ברבות צדיקים הממשיכין שפע ברכה, ובמשול רשעים מסתלקת השכינה ואין החיבור בשלימות וזהו וי בעולם שעולה וא"ו להיוד³⁴ ואין שלום אמר ה' לרשעים (משלי מח, כב), וגם ב' האותיות הם מהופכים אות הוא"ו קודם היו"ד שגורמים להיות הדין שולט ח"ו גם במקום הרחמים כנ"ל והבן כל זה.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה עוד

הוא אחשורוש

בגמרא (מגילה יא ע"א) אחשורוש הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו כו' נראה בכל הני דלרבנותא נאמרו דאפילו אחר שנשא אסתר הצדקת נשאר רשע [...]

שפת אמת חידושים למגילה דף יא ע"א ד"ה בגמרא אחשורוש

33. שם י'הו"ה - ויש חיבור בין שתי אותיות אחרונות שבשם, בסוד המשכת השפע מאות ו (תפארת) למלכות. 34. שמתהפך הסדר - שאות ו שבשם י'הו"ה, במקום להשפיע למטה, עולה לאות י. 35. "המולך אמר רב שמלך מעצמו אמרי לה לשבח ואמרי לה לגנאי אמרי לה לשבח דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה ואמרי לה לגנאי דלא הוה חזי למלכותא וממונא יתירא הוא דיהב וקם" (מגילה יא ע"א). 36. "מהודו ועד כוש" - רב ושמואל, חד אמר הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם, וחד אמר הודו וכוש גבי הדדי הו קיימי כשם שמלך על הודו וכוש, כך מלך מסוף העולם ועד סופו" (שם). 37. "שבע ועשרים ומאה מדינה" אמר רב חסדא בתחילה מלך על שבע ולבסוף מלך על עשרים ולבסוף מלך על מאה אלא מעתה 'ושני חיי עמרם שבע ושלשים ומאת שנה' מאי דרשת ביה שאני הכא דקרא יתירא הוא מכדי כתיב 'מהודו ועד כוש' שבע ועשרים ומאה מדינה' למה לי שמע מינה לדרשה" (שם).

ועשרים ומאה מדינה: (ב) בימים ההם כשבת | המלך אחשוורוש על

שפת אמת

של שרה אימנו - עיין בחלק הנושאים,
"אסתר" (עמוד קכה).

בימים ההם כשבת

בימים ההם כשבת כו' במגילה³⁸ מקשו
דכשבת משמע בתחילת מלכותו
ואחר כך כתיב בשנת שלש כו' ורש"י ז"ל³⁹
פירש לפי פשוטו כשנתישבה מלכותו כו'
נראה כוונתו כמו שכתב הרב אבן עזרא
בפירושו⁴⁰ ששקט ממלחמות או יתכן
לפרש על פי מה שאמרו בש"ס⁴¹ בתחילה
מלך על שבע כו' אם כן כשבת שנתישבה
מלכותו על כל המדינות זה היה בשנת
שלש למלכו שכשהתחיל למלוך על שבע
היה נקרא מלוכה גם כן כנ"ל, והפשוט היה
נראה לפרש כשבת המלך על כסא מלכותו
בשושן הבירה שהיה מקום פלטרין והיה
חשוב בעיניו עשה משתה כו', וזה היה
בשנת שלש למלכו אז נתישב בשושן
הבירה כנ"ל, גם יתכן לפרש כשנגמר הכסא
אשר עשה לו וזה היה בשנת שלש למלכו
וכן משמע במדרש⁴², וחז"ל ישבו במסכת

כו' אם כן ידעינן שמלך על כל העולם,
ולמאן דאמר דהיו סמוכין נראה דבא
הכתוב להשמיענו שהיה מולך על כל
העולם כמו מהודו ועד כוש שהיו סמוכין
והיו לגמרי ברשותו שהוא דבר קל כן היה
שולט במלכותו על כל העולם, אבל למאן
דאמר שהיו רחוקין אם כן מיותר אך אינו
קושיא שאם לא היה כתוב מהודו ועד כוש
רק שבע ועשרים כו' לא הוי ידעינן זה
שבתחילה מלך על שבע כו' דהיה צריך
לגופיה לכך כתוב מהודו ועד כוש ואם כן
מיותר שבע ועשרים כו' להוכיח שבתחילה
מלך על שבע כו', כך נראה לי.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה מהודו

המלך... שבע ועשרים ומאה מדינה

עיין תרנ"ד ד"ה איתא (השני), בסופו
(עמוד נ).

היחס שבין מאה ועשרים ושבע
מדינות למאה עשרים ושבע שנותיה

38. מגילה יא ע"ב. 39. בפירושו למגילת אסתר א, ב. 40. בפירושו למגילת אסתר א, ב.
41. מגילה יא ע"א. 42. "על כסא מלכותו" רבי כהן בשם רבי עזריה 'על כסא מלכותו' מלכותו
כתיב בא לישב על כסא שלמה ולא הניחוהו, אמרו לו כל מלך שאינו קוזמיקרטור בעולם אינו
יושב עליו, עמד ועשה לו כסא משלו כדמותו, הדא הוא דכתיב 'על כסא מלכותו' על כסא מלכותו
כתיב" (אסתר רבה א, יא).

כְּסָא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוֹשַׁן הַבֵּירָה: (א) בְּשַׁנַּת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוֹ עָשָׂה

שפת אמת

למגילה אמר רבא שנתיישיבה דעתו במלכותו כו' אנא לא טעינא אפיק מאני כו' עיין שם⁴³ לפי זה יש לפרש כשבת המלך על כסא מלכותו, היינו כסא שלמה שכן כתוב בתרגום שני⁴⁴ גם כן ולכך עשה משתה.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה בימים ויראה עוד שדימה עצמו למלכות שמים, וזהו שאמרו במדרש⁴⁵ כשבת ולא ישיבה ממש ולכן ההם לשון הה לשון וי עיין שם⁴⁶ ופירוש ה"ה נראה כי בהסתלק היוד עם הואו נשארים ב' ההי"ן⁴⁷ והבן.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה ויראה

ובמדרש⁵⁰ בשנת שלש למלאכת הכסא, גם כן יראה לפרש כן שוודאי לא הוציאו חז"ל הפסוק מפשוטו לפרש למלכו לשון מלאכה רק כנ"ל שהיה המלוכה מצידו שנגמר הכסא אשר רצה

למגילה אמר רבא שנתיישיבה דעתו במלכותו כו' אנא לא טעינא אפיק מאני כו' עיין שם⁴³ לפי זה יש לפרש כשבת המלך על כסא מלכותו, היינו כסא שלמה שכן כתוב בתרגום שני⁴⁴ גם כן ולכך עשה משתה.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה בימים

ויראה עוד שדימה עצמו למלכות שמים, וזהו שאמרו במדרש⁴⁵ כשבת ולא ישיבה ממש ולכן ההם לשון הה לשון וי עיין שם⁴⁶ ופירוש ה"ה נראה כי בהסתלק היוד עם הואו נשארים ב' ההי"ן⁴⁷ והבן.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה ויראה

בשנת שלוש

בשנת שלוש למלכו המפרשים עמדו בדקדוק הלשון למלכו ולא

43. "אמר רבא מאי 'כשבת' לאחר שנתיישיבה דעתו אמר בלשצר חשב וטעה אנא חשיבנא ולא טעינא מאי היא דכתיב 'כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם' וכתיב 'למלאות לחרבות ירושלם שבעים שנה' חשוב ארבעין וחמש דנבוכדנצר ועשרים ותלת דאוויל מרוודך ותרתי דידיה הא שבעים, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו" (מגילה יא ע"ב). 44. "כד הוי יתיב מלכא אחשוורוש על כורסיה [...] הא כורסיה לא דידיה ולא דאבהתוי אלא כורסיה דמלכא שלמה" (תרגום שני אסתר א, ב). 45. "כשבת המלך אמר רבי יצחק אומות העולם אין להם ישיבה, איתבון והכתיב 'כשבת המלך', אמר להם בשבת המלך אין כתיב כאן אלא כשבת המלך ישיבה שאינה ישיבה" (אסתר א, ט). 46. "בימים ההם [...] רב חלבו אמר אללא ווי היו אותן הימים. אמר רבי ביבי 'ההם' - הא לאותן הימים, היך מה דאת אמר (יחזקאל ל') הלילו הה ליום. אמר רבי יצחק נהיה לאותן הימים היך מה דאת אמר (מיכה ב) ונהה נהי נהיה" (אסתר א, י). 47. בהסתלק אותיות וי משם י'הו"ה נשאר הה. 48. עיין לעיל ד"ה בימים ההם כשבת. 49. "אמר רבא מאי 'כשבת' לאחר שנתיישיבה דעתו" (מגילה יא ע"ב). 50. "בשנת שלוש למלכו עשה משתה" רבי יהודה ורבי

מִשְׁתָּה לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵיל וּפָרֶס וּמַדֵּי הַפְּרִתָּמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת
לְפָנָיו: (ד) בְּהִרְאֹתוֹ אֶת־עֶשֶׂר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת־יָקָר תְּפָאֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ

שפת אמת

שישיבה זו היה בשנת שלוש למלכו שאז עשה הסעודה כנ"ל.
ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה עוד

הפרתמים

הפרתמים כו' לפי פשוטו וטעמו כנ"ל כי הפרתמים דבוק אל ושרי המדינות שהפרתמים ושרי המדינות היו יושבים לפניו ועיין במדרש⁵³.
ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה הפתרמים

בהראותו את עושר

בהראותו את עושר כבוד מלכותו, ויש לדקדק דהוי סגי למימר את כבוד עשור, אמנם יראה שהראה להם את עושר המיוחד לכבודו של מלך בפרט, ולכך דרשו חז"ל בש"ס⁵⁴ ובמדרש⁵⁵ שלבש

להראות כבודו וזהו נקרא למלכו מצד פעולתו ורצונו, ועוד במדרש⁵¹ רבי נחמיה אמר בשנת שלש לבטול מלאכת בית המקדש, נראה גם כן כנ"ל שזה היה עיקר רצונו להיות מלך בלי עול מלכות שמים להראות שבידו המלוכה ונקרא זהו למלכו, ושניהם מודים שפירושו הפסוק בשנת שלש מהזמן שנתישב בכסא, ונתישב דעתו במלכותו, ופליגי מה היה עיקר רצונו מר סבר בנין הכסא ומר סבר ביטול בית המקדש כנ"ל.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה ובמדרש

עוד במדרש⁵² רב ושמואל כו' עשה ג' שנים בלא כתר ובלא כסא כו' נראה שהוא מפרש הכתוב בשנת שלוש למלכו היינו למלכותו שקודם בנין הכסא ולמלכו כפשוטו ונלמד מכאן שעשה ג' שנים בלי כסא, ולפי זה פירוש הכתוב אדלעיל בימים ההם כשבת כו' ומפרש הכתוב

נחמיה. רבי יהודה אמר בשנת שלש למלאכת הכסא, כיון שגמר מלאכת הכסא עשה משתה לכל שריו ועבדיו. ורבי נחמיה אמר בשנת שלש לביטול מלאכת בית המקדש, כיון שגמר לביטול מלאכת בית המקדש שלש שנים עשה משתה לכל שריו ועבדיו" (אסתר"ר א טו). 51. במדרש הנ"ל. 52. "אמר רבי שמואל בר אימי, ארבעה דברים טובים היו באותו האיש, עשה שלש שנים בלא כתר ובלא כסא והמתין ארבע שנים עד שמצא אשה ההוגנת לו ולא היה עושה דבר עד שנמלך" (שם). 53. "הפרתמים רבי אלעזר אמר פרתמים אלו שני לגיונותיו של מלך שאין המלך נקרא אגוסטוס [קיסר] עד שקורין אותו הם תחלה" (אסתר"ר א, יט). 54. מגילה יב ע"א. 55. אסתר"ר ב, א.

יָמִים רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמֵאָת יוֹם: (ה) וּבְמִלּוֹאֵת | הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ

שפת אמת

ויראה עוד כי וודאי אחשורוש מכוון במלכות דקליפה וזה לעומת זה עשה אלקים⁵⁹, והפירוש שהגיע אז במלכותו אל יקר תפארת גדולתו לאשר לישראל היה אז החושך כמו שכתוב (אסתר ג, ח) ישנו ודרשו⁶⁰ אלקים ישן כו' והנה כתוב גדולתו שנקרא בצד הקדושה יום והוא בגדי כהונה גדולה, ובסט"א נקרא ימים רבים כי יתפרדו כל פועלי און (תהלים צב, ט), ומובן כל הפסוק למשכיל⁶¹, ועיין בתרגום שני.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה ויראה

ימים רבים

ימים רבים שמונים ומאת יום, הדקדוק מבואר מאחר שמפרש המספר לא שייך לומר עוד ימים רבים ולכך דרשו חז"ל⁶² במדרש שימים רבים נקראים ימי

בגדי כהונה גדולה שהוא דבר מיוחד לכהן גדול בפרט.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה בהראותו

ובמדרש⁵⁶ מהיכן היה לו האוצר כו' נבוכדנצר הטמין כו' ברצון הקב"ה עיין שם, יראה גם כן לפרש כנ"ל שהראה להם עושר המיוחד לו מן השמים אל המלכות כמו שהמלכות הוא מיוחד להמלך כן העושר היה מיוחד אליו מצד מלכותו כנ"ל.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה ובמדרש

וחז"ל⁵⁷ דרשו על בגדי כהונה יראה שדקדקו דמקודם כתוב מלכותו חסר וכאן מלא וכתוב לעיל במדרש⁵⁸ שלכך נכתב חסר שהיה כסא שלו ולא של שלמה וכאן נאמר מלא לכך דרשו שהראה כבוד מלכותו של הקב"ה שהוא בגדי כהונה שכתוב בהם לכבוד ולתפארת.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה וחז"ל

56. "מהיכן העשיר אותו רשע אמר רבי תנחומא נבוכדנצר שחיק מחיק סיגל כל ממונו של עולם והיתה עינו צרה בממונו כיון שנטה למות אמר מה אני אניח כל ממון זה לאויל עמד וגזר ועשה ספינות גדולות של נחשת מילא אותן ממון וחפר והטמינם בפרת והפך פרת עליהן ויום שעמד כורש וגזר שיבנה בית המקדש גילה אותן הקב"ה הדא הוא דכתיב (ישעיה מה) כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו לרד לפניו גוים וגו' ושערים לא יסגרו, וכתוב בתריה ונתתי לך אוצרות חשך ומטמוני מסתרים וגו'" (שם). 57. "בהראותו את עושר כבוד מלכותו אמר רבי יוסי בר חנינא מלמד שלבש בגדי כהונה כתיב הכא 'יקר תפארת גדולתו' וכתוב התם 'לכבוד ולתפארת'" (מגילה יב ע"א). 58. עיין אסתר א, יב. 59. ע"פ קהלת ז, יד. 60. אסתר ז, יב. 61. בפסוק נאמר: "ימים רבים שמונים ומאת יום", שמצד סט"א יש פירוד ולכן לשון רבים - "ימים רבים", ומצד הקדושה יש אחדות ולכן לשון יחיד - "יום". ויום הוא בחינת

שפת אמת

עוד יש לפרש ימים רבים כי היה אפשר לפרש שמונים ומאת יום היה המשך הסעודות לכל העם כי לא הספיק הזמן לכל כך אנשים בלתי שמונים ומאת יום אבל יוכל להיות שלא הגיע לכל איש ושר רק איזה ימים, לכך נאמר ימים רבים דמשמע שעשה להם כולם משתה ימים רבים ולכך שוים לקרותו יום ורבים שהוא תוספות כבוד אבל אם המשך הזמן היה כל כך ימים אין זה תוספות כבוד עשרו בריבוי הזמן שכבר כתיב שעשה לכולם משתה, אבל לפי הנ"ל שפיר כבוד יותר ריבוי הזמן, ובמדרש⁶⁴ שמונים ומאת יום אחרון כיום ראשון, יש לפרש גם כן כנ"ל שהיה כל הימים המשתה לכל העם שאם לא כן אין יום ראשון כיום אחרון, וכוונת המדרש מדלא כתיב [שמונים ומאת] ימים לשון רבים להראות שהיה שווין כנ"ל. ולשון רש"י ז"ל⁶⁵ שכתב ימים רבים עשה להם משתה יתכן לפרש כוונתו גם כן כנ"ל שכל אלו הימים עשה להם הנזכרים למעלה המשתה כנ"ל.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה עוד יש

צער עיין שם, והפירוש שימים רבים הוא גודל הריבוי שהוא פלא וחידוש והוצאה מן הסדר יפול ימים רבים על מעט ימים גם כן, ואנשי כנסת הגדולה שכתבו המגילה לא הספיקו המאמר עד שאמרו ימים רבים, כלומר ראו הצער הזה ימים רבים כל כך, והצער הגדול הוא שהיה העשירות תחת יד מלך רשע ובית המקדש חרוב והשתמש בכלים המקודשין.

ולפי פשוטו יראה לפרש שכן סידור הכתוב לכתוב הכלל והפרט שמלבד מה שהיה בכל יום ויום מאלו הק"ף ימים סעודה ומשתה מיוחדת לאותו יום וזה הוא כבוד ותפארת אל המלך מלבד זה גם מהמספר הכולל איך שעשה בכל הימים משתות הוא כבוד מיוחד, ולכך נאמר שמונים ומאת יום ולא ימים כי בכאן מדבר מהפרט כנ"ל.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה ימים

עוד יש לפרש פירוש ימים רבים שקאי על מה שכתוב בפסוק השני⁶⁶ שאחרי כן עשה לבני עירו שבעת ימים, ואומר הכתוב כי עשה משתה לכל שריו ועבדיו שבכל המדינות ימים רבים כו' ולבני עירו עשה רק שבעת ימים כנ"ל.

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה עוד יש

⁶² "ימים רבים" ימים של צער ודכותיה (שמות ב): 'ויהי בימים הרבים ההם' וכי ימים רבים היו אלא על ידי שהיו של צער העלה אותן הכתוב ימים רבים" (אסתר"ר ג, א). ⁶³ אסתר א, ה. ⁶⁴ אסתר"ר ב, ד. ⁶⁵ בפירושו לפסוק א, ד.

חלק הנושאים

הרחבות
בענייני מגילת אסתר,
חודש אדר ופורים

עניינה של מגילת אסתר הכנה לבית שני ותורה שבעל פה

בלבות בני ישראל בנפשותיהם. שהיא נמשכת משורש דביקות בני ישראל למעלה. ולכן על ידי אהבת בני ישראל והתאחדם אין שום חסרון. כי בכלל נמצא שלימות בכל העניינים כמו שכתוב⁶ (זכריה י, ד) ממנו פנה ממנו יתד כו'. והימים האלה מסוגלים לזאת ההתאחדות כמו שכתוב (אסתר ט, טז) נקהלו כו'. ועל ידי הקיבוץ שכתוב (אסתר ד, טז) כנוס כו' כל היהודים גברו נגד עמלק. כי בהכלל אין לו כח כמו שכתוב (דברים כה, יח) הנחשלים אחריו כו'. שיצאו מן הכלל. כמו שכתוב⁷ ברפידים שהוא הריסות החיבור. לכן אמרו בגמרא⁸ הדר קבלוה בימי אחשורוש. דבמדרש תנחומא פרשת נח⁹ פירשו מה שכתוב¹⁰ מודעא רבה לאורייתא והלא הקדימו נעשה לנשמע ומפרש דקאי על תורה שבעל פה שקשה לקיימה ביותר ע"ש. נמצא דבימי אחשורוש קיבלו ברצון גם התורה שבעל פה כמו שכתבנו.

תרל"ח ד"ה מה

נראה כי גם דפורים היה הכנה לבית שני כי היה צריך להיות כח ועוז לבני ישראל. ועל ידי הנס נגבה לבם¹ ויכלו לחזור לבית המקדש. וכן אפשר שיהיה לעתיד נס כזה קודם הגאולה כמו שאמרו חז"ל² מעמיד עליהם מלך כהמן כו' שנס זה הכנה לגאולה.

תרל"ד ד"ה נראה

מה שתקנו משתה ושמחה משלוח מנות ומתנות כו' (אסתר ט, כב). כי הנה ענין מגילה הזאת היא שורש ומפתח בנין בית שני. והנה בית המקדש ראשון היה ענין תורה שבכתב³. לכן אמרו חכמים⁴ שנחרב על ידי עבודה זרה גלוי עריות שפיכות דמים כו'. אבל בית המקדש שני היה ענין תורה שבעל פה⁵ לכן אמרו⁴ שנחרב על ידי שנאת חנם. ומגילה זאת היא ענין חיבור תורה שבכתב ותורה שבעל פה. לכן נקראת ספר ונקראת אגרת⁵. וענין תורה שבעל פה הוא באמת כללות המדות טובות שנטבעו

1. עפ"י האמור על דוד המלך (דה"ב ב, יז, ו): "וַיִּגְבְּהוּ לְבוֹ פְּדֻכֵי ה'..." 2. סנהדרין צז ע"ב. 3. עפ"י הזוהר ח"ב צט ע"ב; ע"ע בליקוטי תורה, דרושים לר"ה דף נז ע"ג אות ה'. 4. "מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו - עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים... אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם" (יומא ט ע"ב). 5. מגילה יט ע"א. 6. עיין שמו"ר לז, א. 7. עיין בזוהר ח"ב, סד ע"ב. 8. שבת פח ע"א. 9. תנחומא נח, ג. 10. שבת פח ע"א.

על צערך של בני ישראל. וזה הרמז שאמר (אסתר ד, יג) לאסתר אל תדמי בנפשך כו'. מכלל שהיה מקום להסתפק שהמה יהיו ניצולים. וזהו שאמר המן (שם ג, ה) ישנו עם אחד מפוזר ומפורד כו'. פירוש שהרגיש בב' הבחינות שנמצא אחדות ואף על פי כן מפוזר כו'. שהיה האחדות אצל מרדכי ועל ידי שכינס (על) [את] כל היהודים עמדו על נפשם. וכל ענין בית שני היה בחינת תורה שבעל פה וסייגים ותקנות שעשו לתורה. והקב"ה הסכים עמהם כמו שכתוב¹⁵ קימו למעלה מה שקיבלו למטה. לכן ימי הפורים לא יעברו על ידי שהענין היה בכח התעוררות התחתונים כנ"ל. ולכן המה ימי שמחה כי מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי כו'¹⁶. אבל הזוכין בכח התעוררות תשובה שלהם. לבם שמחה עליהם. והנה קודם בנין בית המקדש צריך להיות מפלת עמלק כמו שכתוב¹⁷ (שמות יז, טז) יד על כס יה שנשבע הקב"ה שאין שמו שלם עד שימחה. וכן היה המצוה בכניסתם לארץ למחות זרע עמלק ולבנות בית המקדש¹⁸. לכן גם קודם בית שני היה צריך להיות מחיית עמלק. לכן

ענין היום טוב פּוּרִים היה הכנה לבנין בית שני והוא בכח התעוררות התחתונים שזה ענין אנשי כנסת הגדולה שהחזירו העטרה ליושנה¹¹. ופירוש על ידי התאחדות של בני ישראל בעצמם שנמצא בהם כח אלקות וכח תורה שבעל פה שעל זה כתוב¹² וחיי עולם נטע בתוכנו דייקא. ועל זה גופא הוא עיקר ההתנגדות המן ועמלק. וכפי מה שמתאחדין בני ישראל כך נופלין זרע עמלק. ולכן אמר המן. מפוזר ומפורד. שהרגיש שגרם החטא שאבדו האחדות. ולכן אמרה אסתר (אסתר ד, טז) כנוס כו' כל היהודים. ואמת שעל ידי שביטלו כל הדור עצמם למרדכי הצדיק שכתוב (שם ב, ה) איש יהודי יחידי¹³ שהיה באחדות האמת וכתוב (שם ט, טז) ושאר היהודים כו' שנעשו שיריים לגבי מרדכי ועל ידי זה נתעלו כולם. כי יש להבין מה שהיה חושב מרדכי חס וחלילה שיתקיים עצת הרשע להשמיד כל היהודים. הלא ה' יתברך הבטיחם לשבעים שנה להוציאם¹⁴. רק כי היה אפשר להשאיר למרדכי. כענין שכתוב (שמות לב, י) ואעשה אותך לגוי גדול. לכן הוא נתמרמר ביותר

11. יומא סט ע"א, ובירושלמי ברכות פ"ז ה"ד ומגילה פ"ג ה"ז; וכן בשוח"ט (תהלים), יט, נאמר: "שהחזירו הגדולה ליושנה". 12. טור או"ח סי' קלט. 13. אסתר ו, ד. 14. "כי כה אמר ה' כי לפי מלאות לבבל שבעים שנה אפקד אתכם והקמתי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה" (ירמיהו כט, י). 15. מגילה ז ע"א. 16. "דאכל מן חבריה בהית מסתכלא ביה" (ירושלמי ערלה, פ"א ה"ג; וע"ע תוס' קידושין לו ע"ב ד"ה 'כל'). 17. "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור... נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם, עד שימחה שמו של עמלק כולו" (רש"י שמות יז, טז ד"ה 'כי יד' עפ"י תנחומא תצא, יא ועין בגור אריה שם ס"ק יג). 18. "שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה, ואיני יודע איזה מהן תחילה... הוי אומר להעמיד להם מלך תחילה, ועדין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחילה או להכרית זרעו של עמלק תחילה... הוי אומר להכרית זרעו של עמלק תחילה..." (סנהדרין

היה סיבה מהמלך שיגבה המן כדי להפילו. כמו שכתבנו לעיל פירוש ומדרכי לא יכרע (אסתר ג, ב) שזה היה עיקר המכוון. וכתוב (במדבר כד, כ) ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד שרשע זה עומד מראשית עד אחרית. ויש לו מפלה בראשית ובאחרית. כמו שהיה מיד ביציאת בני ישראל ממצרים ויבוא עמלק (שמות יז, ח). וכן בכל שנה בחג הפסח שהוא ראשיתן של ישראל כמו שכתוב (שם יב, ב) החודש הזה לכם כו' ראשון הוא. ולכן כל התעצמות המן היה ב"ג בניסן. לפני שבר גאון. ואחר כך בכח העומר יש לו מפלה. וכן באחרית הוא גמר מחיית שמו לגמרי. ומעין זה בכל אדר סוף השנה. ונקרא פורים על שם הפור. פירוש כמו שכתוב בגמרא¹⁹ מאן דאית ליה דינא עם עובד כוכבים ומזלות לישתמיט מיניה עד אדר דבריא מזליה. כן משמים השמיטו מחודש לחודש עד אדר כדי שיהיה נמחה שמו לגמרי. ואיתא²⁰ למה נמשלה אסתר לאילת השחר שהיא סוף כל הנסים. וכן הוא בתהלוכות השנה שפורים הוא האחרית. ועל זה דרשו ולערב יחלק שלל (בראשית מט, כז). שכן בכל יום יש מעין כל תהלוכות הכלל. ובודאי דברי חכמים אמת שהארת נס

דפורים הוא הכנה עד ביאת המשיח²¹. ובכל שנה מתעורר מפלת עמלק בימים האלה. כמו שכתוב (אסתר ט, כח) והימים האלה נזכרים ונעשים כו'. ונראה שמרמז על כל המעשה שגם כח סטרא אחרא דהמן נלחם עמנו בימים האלה. ועל זה תקנו תענית אסתר. ויש לו מפלה גם כן. והקב"ה משלם מדה במדה ולאשר רצה המן לאבד את כל היהודים לדורות לכן נתן ה' להיות תשועה לישראל לדורות. כמו שכתוב לא יכלמו לנצח. ותקותם בכל דור ודור שנעשה תקוה לכל הדורות. וכן כתוב (שם י, ג) ודובר שלום לכל זרעו שעשה מרדכי הכנה לכל זרע ישראל. ולהרשעים מחשבין מחשבה רעה למעשה²². ואין לשער העונש שמוכן להרשע שביקש לאבד כל היהודים. ובכל דור ודור שבני ישראל מקדשין שמו יתברך בעולם מכין הקב"ה להרשע עונשים שונים. וזה שכתוב²³ להודיע שכל קויך כו' ואחר כך ארור המן. שהרי נתקדש שם שמים על ידינו ונודע גבורותיו יתברך והוא ביקש לאבדי. וכמו כן להיפוך מרדכי הצדיק מתברך בכל שנה שהציל כל בני ישראל לכן נקראו על שמו. עם מרדכי (אסתר ג, ו). דורש טוב לעמו. תרמ"ג ד"ה ענין

כ ע"ב, וע"ע רמב"ם הלכות מלכים פ"א הל' א-ב). **19.** "משנכנס אדר מרבין בשמחה. אמר רב פפא: הלכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי ... ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה" (תענית כט ע"א-ע"ב). **20.** יומא כט ע"א. **21.** עיין מהר"ל, אור חדש, עמוד מט - שביאר הענין בהרחבה. **22.** "אלא זרעו של עשו הרשע שביטלו מילה מבשרם והעבירו על מצות שבת ועל כל מצוות שבתורה... הקב"ה... אמר לו: אילו הייתה מילה בבשרך - לא הייתי דן אותך על כל מחשבה כמעשה, עכשיו שאין מילה בבשרך הריני דן אותך על מחשבה כמעשה..." (תנא דבי אליהו רבה, כב). **23.** "להודיע שכל קויו לא יבושו... ארור המן אשר בקש לאבדו" (מתוך הפיוט "אשר הניא" הנאמר אחר קריאת המגילה).

פרשתא מהכא: "תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס". "תחת הנעצוץ" - תחת המן הרשע, שעשה עצמו עבודה זרה, דכתיב: "ובכל הנעצוצים ובכל הנהלולים". "יעלה ברוש" - זה מרדכי, שנקרא ראש לכל הבשמים, שנאמר: "וזאתה קח לך בשמים ראש מר דרור", ומתרגמינן: מרי דכי. "תחת הסרפד" - תחת ושתי הרשעה, בת בנו של נבוכדנצר הרשע, ששרף רפידת בית ה' דכתיב: "רפידתו זהב". "יעלה הדס" - זו אסתר הצדקה, שנקראת הדסה, שנאמר: "ויהי אומן את הדסה". "והיה לה' לשם" - זו מקרא מגילה, "לאות עולם לא יכרת" - אלו ימי פורים.

מגילה י ע"ב

[...] גם נראה דמרמז דנס מרדכי ואסתר היה הכנה לבנין בית שני והוצרך מקודם להכרית ניין ונכד מאותו רשע ימח שמו שהחריב הבית, וכמו כן לקמן תחת הסרפד כו' ששרף בית אלקינן יעלה הדס שעל ידי בנה נתיסד בית שני.

שפת אמת חידושים למגילה דף י ע"ב
ד"ה בגמרא שם זה הכתב

[...] אחר מפלת המן נעשה דרך חדש אל התורה. והוא בחינת תורה שבעל פה. כמו שכתבנו במקום אחר כי מגילת אסתר היא התחלה לתורה שבעל פה. כמו שכתוב²⁴ סוף הנסים שנתנו לכתוב. ונקראת ספר ונקראת אגרת²⁵. שכלול מן תורה שבכתב ותורה שבעל פה. ולכן נחלקו בה אי מטמא את הידים כו'²⁶. ומן אז ולהלן התחיל סדר תורה שבעל פה. [וזה גם כן ליהודים היתה אורה (אסתר ה, טז) בעצמותם בחינת תורה שבעל פה כמו שכתוב²⁷ אשר נטע בתוכינו דייקא].

תרס"ג ד"ה חז"ל

תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס והיה לה' לשם לאות עולם לא יכרת. ישעיהו נה, יג
"והכרתי לבבל שם ושאר זניין ונכד נאם ה'" (ישעיהו יד, כב). "שם" - זה הכתב, "שאר" - זה לשון, "ניין" - זה מלכות, "ונכד" - זו ושתי.

רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי

24. יומא כט ע"א. 25. מגילה יט ע"א. 26. במגילה (ו ע"א) מובאת מחלוקת האם מגילת אסתר מטמאת את הידיים, ועל הדעה שאינה מטמאת שואלת הגמ' "למימרא דסובר... אסתר לאו ברוה"ק נאמר?" - אם כן הגמרא תלתה את המחלוקת ביחס לטומאת ידיים לשאלה האם אסתר נאמרה ברוה"ק (כתורה שבכתב) או לא ע"ש. 27. הברכה הנאמרת אחר קריאת התורה: "ומטבע של ברכה אחרונה כך הוא: אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, פירוש תורת אמת - היא תורה שבכתב, וחיי עולם נטע בתוכנו - הוא תורה שבעל פה" (טור או"ח קלט).

הסתר פנים שהיה בפורים - "הסתר אסתיר"

הקדמה: חז"ל דרשו (חולין קלט ע"ב) שבלשון 'אסתיר' רמוז הסתר הפנים שהיה בימי פורים: "אסתיר מן התורה מנין? דכתיב (דברים לא, יח): 'ואנכי הסתר אסתיר פני'".

רבנו מבאר שהמילה 'אנכי' רומזת להתגלות שהייתה במתן תורה, שבה נאמרו עשרת הדיברות, שנפתחו בדיבר 'אנכי'. והוא מברר את הקשר שבין מתן תורה לימי הפורים שבהם היה הסתר פנים. להשלמת הנושא עיין גם באופן כללי בפסוקים העוסקים בגזרת המן, ובחלק הנושאים: "עמלק ומחייתו - גזרת המן ומפלתו" (מעמוד קכח).

במותימו תדרוך (דברים לג, כט) קאי על מרדכי שהוא לשון דריכה להיות דאסתר סוף הנסים הניתן לכתוב³². ותחילת התורה היא בראשית וסוף התורה על במותימו תדרוך. ובאמת קבלת התורה היתה בחינת מלמעלה למטה ובפורים היה מלמטה למעלה כמו שכתוב³³ קיימו למעלה מה שקבלו למטה. וזה הדר קבלוה בימי אחשורוש. בימי הסתרות פנים. ובזה אין עין רע שולטת. ואז יש מחיית עמלק [...]

תרנ"ה ד"ה איתא

בפסוק (אסתר ג, ח) ישנו עם אחד. דרשו חז"ל³⁴ אלקיהם ישן. כי בני ישראל יש להם דביקות באל אחד. ואיתא³⁵

איתא בגמרא²⁸ אסתר מן התורה מנין דכתיב (דברים לא, יח) **ואנכי הסתר אסתיר פני**. וגם אמרו²⁹ הדר קבלוה בימי אחשורוש. דבאמת התורה היא ראשית הכל ואחרית הכל. ועל זה נאמר (קהלת ז, ח) טוב אחרית דבר מראשיתו. פירוש בני ישראל שיש להם דביקות לעולם בתורה. ולכן נקראו³⁰ בני ישראל ראשית שאפילו בימי הירידה הם דבוקים בראשית. ובשעת קבלת התורה היתה התגלות ראשית התורה והיה בפרהסיא ולכן שלט בו עין. אבל כח התורה שהוא בהסתר מתקיים לעולם בישראל. ואנכי הוא אנכי דעשרת הדיברות. הסתר אסתיר. ועל מרדכי נתקיים המדריכנו על במות אויבינו כדאיתא במדרש³¹ ואתה על

28. חולין קלט ע"ב. 29. שבת פח ע"א. 30. ויק"ר לו, ד. 31. שמו"ר לח, ד. 32. יומא כט ע"א. 33. מגילה ז ע"א; מכות כג ע"ב. 34. "אותו שנאמר בו 'ה' אחד" (הקב"ה), ישן לו מעמו. אמר לו הקב"ה (להמן), אני אין לפני שינה, ואתה אמרת יש לפני שינה, חייך שמתוך שינה אני מתעורר על אותו האיש ומאבדו מן העולם... (אסת"ר ז, יב). 35. "ג' דרגין אינון מתקשרן חד בחד, קב"ה אורייתא וישאל, וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא..." (זוהר ח"ג, עג ע"א, ע"ש).

וּאֲנֹכִי הַסֵּתֵר אֲסֵתִיר פְּנֵי (דְּבָרִים לֵא, יח). אֲנֹכִי הוּא הַתּוֹרָה. אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ (שְׁמוֹת כ, ב). וּלְפַעֲמִים יֵשׁ הַנְּהַגַת הַתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ הַסֵּתֵר. כְּשֶׁאֵינְךָ רְאוּיָן לְהִיּוֹת בְּהַתְּגַלּוֹת. כְּדִמְסִיִּים (דְּבָרִים לֵא, יח) עַל כָּל הַרְעָה כו'. לָכֵן בֵּא הָאֵרֶת הַתּוֹרָה עַל יְדֵי הַסֵּתֵר פְּנִים. זֶה שֶׁכְּתוּב³⁸ לְיִהוּדִים הִיִּתָּה אִוְרָה (אֲסֵתֵר ה, טז) זֶה תּוֹרָה. הִיִּתָּה לְשׁוֹן נְהִיִּיתִי וְנַחֲלִיתִי. שְׁבֵא לְהֵם אִוְרֵי הַתּוֹרָה מֵתוֹךְ הַצָּרָה וְהַסֵּתֵר פְּנִים [...]

תּרנ"ז ד"ה וְהִימִים

הִיא אֲסֵתֵר בַּת דּוּדוּ כִּי אֵינְךָ לֵה אֲבִי וְאֵם, כִּי בְּזִמְנֵי הַסֵּתֵר שֶׁנִּקְרָאֵת עַל שֵׁם זֶה אֲסֵתֵר³⁹ אִזְ אֵינְךָ לֵה כו' לְקַחְהָ מֵרַדְכִי לֹו לְבַת, יֵשׁ לֹוֹמֵר כִּי אִזְ יֵשׁ לֵה אֲבִי שֶׁנִּקְרָא אֵינְךָ⁴⁰ וְזֶה אֵינְךָ לֵה אֲבִי וְאֵם וְלְקַחְהָ מֵרַדְכִי לְבַת וְדַרְשׁוּ חַז"ל⁴¹ לְבֵית כִּידוּעַ וְהַמְּשַׁכֵּל יִבְיֵן.

לִיקוּטִים, מְגִילַת אֲסֵתֵר ד"ה הִיא

דְּבַנֵּי יִשְׂרָאֵל סֵתִים וְגַלִּיא וְכִמּוּ כֵן אִוְרִיִּיתָא וְקוּב"ה ע"ש בְּזוּהַר הַקְּדוּשׁ. וְבִימֵים הַהֵם הִיָּה בַחֲנִינַת הַסֵּתֵר אֲסֵתִיר וְלֹא הִיָּה נִיכָר בַּחֲנִינַת אֱלֹקוֹת בְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אָמַר יִשְׁנֵוּ שֶׁהֵם דְּבִיקִים בִּישׁ יוֹתֵר מֵדָאִי. וְנִרְחַקוּ מִבַּחֲנִינַת אֵינְךָ. וְהֵטַעַם שֶׁהֵם מִפּוֹזֵר וּמִפּוֹרֵד. וְנִיטֵל מֵהֵם הָאֲחֵדוֹת. וּבֵאֵמֶת כֵּךְ הִיָּה. רַק מֵרַדְכִי הַצְּדִיק נִשְׁאָר בְּזֶה הָאֲחֵדוֹת כִּמּוּ שֶׁכְּתוּב³⁶ אִישׁ יְהוּדִי (שֵׁם ב, ה). יַחֲדִי הִיָּה. וְעַל יְדֵי אִוְתוֹ צְדִיק חֲזָרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַתְּדַבֵּק בָּאֲחֵדוֹת וְבֵה' אֲחֵד כִּמּוּ שֶׁאֵמֶרָה (שֵׁם ד, טז) אֲסֵתֵר לָךְ כְּנוֹס. כִּי מֵרַדְכִי כִינֵס בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָאֲחֵדוֹת. כִּמּוּ שֶׁכְּתוּב (אֲסֵתֵר ט, טז) נִקְהָלוּ וְעִמּוּד עַל נַפְשָׁם שֶׁנִּתְדַבְּקוּ בַּבַּחֲנִינַת אֵינְךָ לְמַעַלָּה מֵהַנַּפְשׁוֹת.

תּרנ"ז ד"ה בַּפְּסוּק

[...] וְאָמְרוּ חַז"ל³⁷ אֲסֵתֵר מִן הַתּוֹרָה מְנִין

36. אֲסֵתֵר ר' ו, ב. 37. חוֹלִין קֶלֶט ע"ב. 38. מְגִילָה טז ע"ב. 39. "אֲסֵתֵר מִן הַתּוֹרָה מְנִינְךָ? 'אֲנֹכִי הַסֵּתֵר אֲסֵתִיר'" (חוֹלִין קֶלֶט ע"ב). 40. הַכּוּוֹנָה שֶׁכְּתָר נִקְרָא אֵינְךָ (זוּהַר ח"ג רְנֵו ע"ב) וְחֲכֵמָה וְבִינָה שֶׁהֵם אֲבָא וְאֵמָא (זוּהַר ח"ג רְצֵו ע"א) נֶאֱצִלִים מִכְּתָר בְּסוּד (אֵיבֵב כח, יב) 'וְהַחֲכֵמָה מֵאֵינְךָ תִּמְצָא'" (עֵינִין פֶּרְדֵס רְמוּנִים שַׁעַר א פ"ח וְשַׁעַר ה פ"ד). 41. "וּבִמּוֹת אֲבִיָּה וְאֵמָה לְקַחְהָ מֵרַדְכִי לֹו לְבַת' תִּנָּא מִשׁוּם רַבִּי מֵאִיר אֶל תְּקֵרִי לְבַת אֶלָּא לְבֵית" (מְגִילָה יג ע"א).

סתם 'מלך' במגילה הכוונה להקב"ה

כידוע, אין שם ה' מופיע במפורש במגילת אסתר. אולם, חז"ל דרשו שבכל מקום שנאמר סתם 'מלך' במגילה, הדברים רומזים למלכו של עולם:

"בלילה ההוא נדדה שנת המלך" (אסתר ו, א) - אמר רבי תנחום: נדדה שנת מלכו של עולם.
מגילה טו ע"ב

"וחמת המלך שככה" (אסתר ז, ט) - שתי שכיכות הללו למה, אחת של מלכו של עולם, ואחת של אחשוורוש.
מגילה טז ע"א

רבי יודן ורבי לוי אמרו משמיה דרבי יוחנן: כל מקום שנאמר במגילת אסתר: 'מלך אחשוורוש' - באחשוורוש הכתוב מדבר, ובכל מקום שנאמר: 'מלך' סתם - במלך מלכי המלכים הכתוב מדבר. "כטוב לב המלך ביין" (אסתר א, ט) - כטוב לבו של הקב"ה בינה של תורה.
מדרש אבא גוריון, פרשה א

רבנו מבאר בכמה תורות את הדברים ומפרש את המילה 'המלך' בקשר למלכו של עולם.

כטוב לב המלך ביין דרשו חז"ל⁴² ביום השביעי זה שבת, והמשכיל יבין פירוש כטוב לב המלך של עולם ביין⁴³, אמר למהומן בו' במדרש⁴⁴ שהם מלאכים המלמדים זכות על ישראל ולכך היה בשבת שיש עליה לכל הדברים⁴⁵, ולכך היה החרון אף עליהם מרובה והבן.

[...] וכימי הפורים כתיב (אסתר ד, טז) **אבוא אל המלך בו' לא כדת⁴⁶**. במקום שאין רשאין לבוא בכל עת. רק בפורים ניתן רשות להתגלות אור הנעלם בכל עת [...]

תרנ"ז ד"ה והימים (הובא בשלמות בעמוד קמט, עיין שם)

[...] וכתיב (אסתר ז, ט) **וחמת המלך שככה** ודרשו חז"ל⁴⁷ חמת המלך מלכי

ליקוטים, מגילת אסתר ד"ה כטוב

42. מגילה יב ע"ב. 43. מדרש אבא גוריון, פרשה א. 44. "אמר למהומן בזתא', אמר ר' יוחנן באותה שעה קרא הקב"ה למלאך שממונה על החמה ואמר לו בזתא בוז ביתיה חרבונא אחריב ביתיה בגתא ואבגתא בוז ובזבוז..." (אסתר"ג, יב), וכן הוא בתרגום: "וכד שפר לבא דמלאכא בחמרא גרי ביה ה' מלאכא דשגישתא משתהון...". 45. פרי עץ חיים שער התפילה פ"ז הקדמה לשער השבת פ"ז. 46. רבנו מבאר שלשון 'המלך' רומזת ומכוונת להקב"ה. 47. מגילה טז ע"א.

חלק
המפתחות

מפתח נושאים מרכזיים

אדר - ענייני חודש אדר ושנה מעוברת.....קנ

ושמחה/משנכנס אדר מרבין בשמחה/חודש שנהפך מיגון לשמחה.....קנא;

קנב; קנג; קנה; קנט; קס; קסא; קסב; קסג; קסד; קסו

באחד באדר משמיעין על השקלים (מיוחד לצדקה/נתינת השקלים הכנה לגאולת מרדכי ואסתר).....קנא; קנה; קסב; קסו

אדר מלשון חוזק ותוקף.....קנא; קנה; קס; קסב

אדר מלשון אידרא.....קנג

אדר מלשון דירה/ה' דר בינינו.....קנה; קנז; קסב

אדר מלשון הידור.....קנז; קסב

בריא מזלו/למי שיש דין עם גוי ידון עמו באדר.....קנז; קסב; קסד;

קסה; קסז

ביאור "הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר (אדיר)".....קנד; קנח;

קס; קסא; קסב; קסה

עניין שמשה נולד ונפטר בחודש אדר.....קנג

עניין שמעברים השנה בחודש אדר.....קסג; קסד; קסה; קסו

עניינו אסיפה וקיבוץ כללות החודשים כהכנה לשנה החדשה מניסן.....קסא

עיקר כוחן של ישראל בניסן (ראשית) ובאדר (אחרית).....קסד

באלול תשובה מיראה ובאדר מאהבה ושמחה ונדיבות.....קס

מזלו דגים.....קסא

כנגד יוסף הצדיק.....קנב; קסג

אחדות ואהבת ישראל.....קצד; לח; קנח; נג; פ

אסתר המלכה.....כו; קכה

שתיקה - עניין שאסתר לא הגידה עמה.....כז

עניין נישואיה עם אחשורוש.....לב

ביזה - עניין 'בבוזה לא שלחו את ידם'.....עח

בית מקדש.....

פורים הכנה לבית מקדש שני/מחיית עמלק קודם בניינו.....קיא; לד
 יסוד בית שני הוא אהבת ישראל..... ר
 כלי המקדש בסעודת אחשורוש..... יח
 על ידי נס פורים גבה לבם של ישראל ויכלו לבנות בית מקדש..... קמט

ברכות המגילה..... עיין בתוך מגילת אסתר וקריאתה

גאולה.....

עניין שמרדכי מוכן היה לגאולה... עיין בתוך מרדכי היהודי (מעמוד קיט)
 גאולה/גאולה העתידה סו; סח; פא; פט; קלו; קמ; קפג
 גאולה/גאולה העתידה עיין גם בתוך נצחיות פורים (ריב)

הדור קבלוה בימי אחשורוש..... קפו

הלל - מדוע בפורים אין אומרים הלל..... ריט

המן/גזרת המן ומפלתו.....

הקב"ה מקדים רפואה למכה..... לג
 פסוקי המגילה העוסקים בגזרתו..... לג
 עניין עץ גבוה חמישים אמה..... נז
 ארור המן - ברוך מרדכי..... קב
 עיין בעיקר בתוך עמלק ומחייתו, גזרת המן ומפלתו - מעמוד קכח

הסתר פנים שהיה בפורים..... קטז

הקדמת רפואה למכה..... לג

חנוכה - היחס בין פורים לחנוכה/היחס ביניהם לג' רגלים..... רכא

יום כיפור - היחס בין פורים ליום כיפור..... רח

יין - שתיית יין בפורים..... רד

ישועה.....

בפורים הישועה מתוך המיצר עצמו צא-צב
ישועת פורים היא לכל הדורות ק; ריב
עיין עוד בתוך נס/נס וטבע בישועת פורים (עמוד קמז)

ישראל.....

אחדות ואהבת ישראל..... קצד
נצח ישראל ק; (עיין גם בתוך נצחיות פורים - עמוד ריב)
ביאור עניין שנקראו במגילה 'יהודים' לו

מגילת אסתר וקריאתה.....

נקראת ספר ונקראת אגרת (חיבור תורה שבכתב ותורה שבעל פה)..... א
הכנה לבית שני ותורה שבעל פה קיא
קדושתה ועניין שנאמרה ברוח הקודש א
מגילה מלשון גילוי לט
ברכות המגילה ד
חיוב קריאת המגילה בלילה וביום ג
עניין קריאתה באסיפה והתאחדות צו
קריאתה נחשבת כאמירת הלל לט
עניין שקריאתה ביום י"ג אינה צריכה ריבוי ללימוד פב

מלך - סתם מלך במגילה הכוונה להקב"ה..... קיז

מצוות היום.....

משלוח מנות ומתנות לאביונים, סעודה ומשתה קצז
קריאת המגילה עיין בתוך מגילת אסתר וקריאתה

מרדכי היהודי..... קיט; כה

עניין שלא כרע והשתחוה להמן לד
ארור המן ברוך מרדכי קב

נס/נס וטבע בישועת פורים..... קמז

עיין גם פורים - הארת הנס מתחדש מידי שנה

סעודה.....

חטא השתתפות בסעודה ותיקונו.....טו; טז; מא

מצוות סעודה ומשתה..... קצז; רד

עירודת מוקפות חומה..... פד

על הניסים..... ריז

עמלק ומחייתו.....

עניינו של עמלק..... קכח

הכוח לגבור על עמלק והמן..... קמג

ערלה - עמלק בחינת ערלה..... קלג; עז

פורים.....

נקרא על שם הפור..... פח; לז

מצוות היום..... קצז

מדוע נקבע ביום המנוחה ולא ביום המלחמה..... קעה

דמוקפין ודפרזים..... פד

נצחיות פורים/לא עתיד להתבטל..... ריב

הארת הנס מתחדש מידי שנה..... קעג; פה; צ

פסח.....

עיקר הנס היה בפסח..... קפח

מפלת המן בכוח מצוות העומר..... לז; קמה

קריאת המגילה..... עיין מגילת אסתר וקריאתה

שם ה' - אין שם ה' שלם עד שימחה עמלק..... קכט

שמחה/משנכנס אדר מרבין בשמחה..... קג
קבלת פורים הייתה בשמחה..... צב

שנה מעוברת..... קג

שקלים - הקדמת שקלי ישראל לשקלי המון..... מה

שרה אמנו - והיחס לאסתר המלכה..... קכה

שתיית יין בפורים..... רד

תורה.....

קבלת התורה בפורים/במחיית עמלק התגלות תורה..... קעח; קפו; עג
פורים הכנה/שורש תורה שבעל פה..... קיא

תחפושת - מנהג ישראל להתחפש בפורים..... ריא

תענית אסתר..... קסח

תפילה.....

מרדכי מתפלל על אף שבטוח בישועה..... מח
לשון 'ביצור' (ישועה מתוך הצרה)..... צא-צב

תשובה..... טז-טז

תשובת ישראל בפורים/פורים הוא עת תשובה..... פב; רח

